

ana" eveneens:
ijke komedie of
dan te spelen.

ERP ANEMA.

MIJN LEVEN

dingen waren
lijartspel en de
het leven onzer

en men besloot
voorlichting te

de eerste plaats
omtrekt het ge-
teel op zichzelf

ook onder gere-
ijks verschil be-

racht door ont-
t middel waar-
n: verpoerende.
— beantwoordt
n in 't algemeen

i die erbij ver-
l is met eenig
eft de oefening
berekening) en
n onzer edele

ek waartoe het
het meebrengt
ens, dat het bil-
zijdigste spelen

n of meer ruwe
uit moreel oog-
tar — dan het
ze vaderen zoo

i spel was, dat
ik kon hebben,
gen familie- of
door men voorts
acht — zou ik
llerlei onbedui-
verdienste (!)
n, op zij te zel-
eatie te zoeken

he Christelijke
rivan, bij som-
iooie biljartspel
entrum van het
reenigingen (Y.

d hebben, deze
prijzen.
le dingen staan
itten in allerlei
waardeering —
kbaarheid voor

r u ik dat ervan
en die er een
um arbeidstijd
maniakken die
oet blijven, tol-
g en geen hoo-
enschap te be-
bron van in-
te spelen; door
elegenheid vin-
tot te vieren.
in op rekening
en worden, als
oep in de col-

van de beste
ars, overal, al
nheid van ons

el, zelfs bij het

I is het, naar
bij het knikke-
springen van
t is er behalve
komstige ver-

ruis te hebben,
oorloven. En
uiten het land
zoo rijk zijn.
elangen tekort
een biljart zal
e steden naar

een café-restaurant en op de dorpen naar herberg
of kroeg.

Nu is een Christen er niet te goed voor om in
een herberg te komen. Hij mag zelfs met een
goede consciëntie een kroeg binnenlopen.

Maar — dan moet zijn plicht hem daar roepen,
of levensbehoefte zijn verblijf daar wettigen.

Een Christen is daar altoos — moet daar al-
thans zijn, een vreemdeling op zijn doorreis, geen
huisgenoot, geen habitué, geen stamgast.

Dat te zeggen en daar ook naar te doen, is geen
farizeesche eigenwaan, maar een dood-natuurlijk
gevolg van het contrast, dat er nu eenmaal is
tusschen de sfeer die er heerscht in al wat min
of meer brandpunt is van het leven der wereld en
het innerlijk leven van wie God vreest.

En nu ligt het er toe, dat het biljart, wie het
eenmaal ging spelen en ervan houden ging —
en die twee gaan doorgaans samen — in groote
verzoeking brengt, zich te gewennen aan den gang
naar café en herberg en aan den toon die daar,
niet het minst aan de biljarttafel, heerscht. Dubbel
bedenklijk, omdat men zich zijn mede-spiel-
doorgaans natuurlijk niet (in vrijheid) kan kiezen,
maar genoegen moet nemen met wie zich als part-
ner of partners aanbieden.

En die verzoeking van het biljart is er dan
eene die men zich zelf aandoet, die men zelf
in 't leven riep, en die ons daarom de hand op den
mond komt leggen, als we bij het allervolmaaktste
gebed aan de zesde bede toekomen.

Conclusie: Ik geloof, dat onze jongelui wel zul-
len doen met de queue niet in handen te nemen.

Een offer?

Ja, een offer.

Maar toch zeker niet een van de grootste, die
Christus vraagt van wie Zijn discipel wil zijn.

'Ziet er slecht uit voor den gedoopte, dien
dergelijke offertjes reeds te groot en te zwaar
schijnen.

B.

F.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

„Het pad der deugd is fraai”.

Deze klassieke dichtregel, die het beroemde
ideaal van de opvoeding tot alle christelijke en
maatschappelijke deugden zoo goed ironiseert,
kwam mij te binnen, toen ik van een veront-
waardigde moeder het volgende verhaal hoorde.
Haar zoontje zit in de eerste klasse der lagere
school.

De onderwijzeres van die klasse is een actieve
juffrouw, die voor het hoofd der school zoo nu en
dan een karweitje opknapt en daartoe voor eenige
oogenblikken haar lokaal moet verlaten. Ze is
dan gewoon een van de „brave” leerlingen voor
het houden van toe- en opzicht op het podium te
plaatsen, met de opdracht, naarstig alle ongerech-
tigheden, die zich mochten hebben voorgedaan, bij
haar terugkomst te melden.

Dat moment van haar weerkeer is dan een
ernstige confrontatie van aanklager en beschul-
digde, die eindigt met de calligrafische opteeke-
ning van des zondaars initialen op een hoekje
van het bord. En voor de rest van den morgen of
middag staan daar die letters, tot genoegdoening
van den deugdzamen vertegenwoordiger van het
gezag, tot beschaming van den zwakkeling, die
onder de verleiding van de gelegenheid is be-
zwegen.

Het pad der deugd is fraai, ja zeker.

En die brave daar op het podium betreedt het
lot zijn wezenlijk voordeel.

Om te beginnen: hij maakt een voortreffelijke
scholing door in je reinste farizeïsme. Zelf van
alle ondeugd vrij en boven de zwakheden des
vleeschs verheven, leert hij met adelaarsoogen
het kwaad van een ander zien. En het melden
van dat kwaad, straks, als de wreken de Nemesis
weer van haar karweitje is teruggekeerd, is hem
een streeling van zijn deugdzam ingewand. Voor
„alle maatschappelijke deugden” wordt die man
bekwamelijk toegerust.

Maar ook de christelijke deugden worden bij
hem aangekweekt.

Jantje Pietersen heeft gister, bij het knik-
ken, den deugdzame er in laten vliegen en hem drie
knikkers afgewonnen. Ziehier nu de gelegenheid
tot kittelende wraak. Door één beweging van hoofd
of hand gaat Jantje in den kuil, zooals hij gister
de knikkers van den brave daarin deed ver-
dwijnen. En tot de christelijke genoegdoening van
dezen laatste komt Jantjes naam op de lijst der-
genen die een afkeuring verdienen! Dan moet hij
ook maar niet zoo „gemeen” zijn!

Van morgen heeft Pietje Jansen in het voorbij-
gaan de tong tegen den brave uitgestoken, aldus
zijn waardeering uitend voor diens ijverig gaan
op het pad der deugd.

Thans praat Pietje even met zijn buurman.
En zie nu, hoe het corpus delicti van van morgen
hem in het ongeluk brengt. Diezelfde tong, die de
brave vanmorgen met machteloze ergernis moest

aanschouwen, geeft hem nu de gelegenheid den
snooden bezitter en beheerder op het rijtje der
zondaars te krijgen. O, triomf van de christelijke
rechtvaardigheidszin!

Voor Gerrit Willemsen, den erkenden leider
der jongensgemeenschap, is de brave op het
schoolplein lucht. De deugd telt bij Gerrit niet.
Nu krijgt zij, de altijd miskende, haar kans.
De brave is nu óók lucht voor Gerrit, maar
nù leidt de zwartheid van zijn ondeugdzame ziel
onherroepelijk tot derzelver smadelijke openbaar-
making in witte letters. De christelijke naasten-
liefde heeft hier gestalte gekregen!

En de brave, terug op zijn plaats, ziet het voor
zijn oogen: J. P., P. J., G. W.,... al is de ondeugd
nog zoo snel, mijn braafheid achterhaalt haar wel.

Inderdaad: het pad der deugd is fraai en de
maatschappelijke en christelijke deugden, die een
naarstig betreden schenkt, zijn sieraden, die karak-
ters vormen.

Die juffrouw is een wijs paedagoge.

W. B. H.

Wetswijziging.

1. Hoe groote behoefte het onderwijs ook heeft
aan een rustige gang van zaken, telkens ziet
weer de wetgever zich geroepen, in te grijpen.
Zoo is ook Minister Marchant reeds druk bezig
met allerlei wijzigingen. In het pas aangenomen
wetsontwerp is nu bepaald, dat een onderwijzer
van 65 jaar voortaan niet meer benoemd mag
worden. Ontslagen worden ook de onderwijzers,
die bij de aanvang van het kalenderjaar de pen-
sioengerechtigde leeftijd met zes maanden hebben
overschreden. Theoretisch kan men de betrokken
leerkrachten nog wel in dienst houden, maar
praktisch is het onmogelijk, omdat voor hen geen
subsidie wordt uitgekeerd.

2. Van veel belang voor heel wat scholen en heel
wat jonge onderwijzers is ook de bepaling, dat
de kweekeling met akte zelfstandig in de klas
mag optreden. Naar de leller der wet mochten
ze alleen werkzaam zijn in een lokaal, waarin
ook een andere bevoegde werkzaam was. Soms
werd dan, om toch maar aan de lastige bepaling
van de wet te voldoen, de deur tusschen twee
lokalen opengelaten. Dan was er toch toezicht.
Deze bepaling is nu opgeheven. De schoolbesturen
kunnen nu meer profiteren van de jongelui, die
werkloos rondlopen en die zich toch gaarne
blijven oefenen in de praktijk van het school-
houden. 't Is te hopen, dat heel wat schoolbesturen
ook een kleine vergoeding kunnen geven aan deze
jongelui. Dat houdt er de moed een beetje in en
maakt het voor de ouders wat gemakkelijker, die
er moeite mee hebben, de jongelui nog een jaar
of wat te onderhouden, zonder dat deze ook maar
iets verdienen.

3. Wanneer de gemeente boventallige leerkrach-
ten afschaft, mag het bijzonder schoolbestuur ze
nog een jaar behouden, te rekenen van af
1 April 1934.

4. Van af 1 Jan. 1934 dient bij vacature of bij
tijdelijke plaatsvervangende ingeval van schorsing
of verlof het bijzonder schoolbestuur een wacht-
gelder te benoemen, op straffe van verlies van de
Rijksvergoeding van het salaris.

Gelukkig is de bepaling bijgevoegd, dat ook aan
de wet wordt voldaan door benoeming van een
leerkracht, die op het tijdstip van de benoeming
als hoofd of onderwijzer voor rekening van het
Rijk in vaste dienst verbonden is aan een andere
school.

Het schoolbestuur behoeft niet elken wachtgel-
der te benoemen. Is geen wachtgelder beschik-
baar van de door de school gewenschte richting,
dan is deze bepaling niet van kracht.

Ook wanneer een bepaalde bevoegdheid noodig
is voor de school, behoudt het Bestuur zijn vrij-
heid. Dit kan ook om andere redenen, door den
Minister te beoordeelen, het geval zijn.

5. De nieuwe leerlingenschaal gaat gelden, zoo-
dra in 1934 een nieuw schooljaar begint. Voor het
schooljaar, dat op 31 Dec. 1933 liep, geldt nog
de oude schaal. Heel kort kunnen we die nieuwe
schaal aldus omschrijven:

Tot 34 leerlingen een hoofd, van 35 tot en met
75 leerlingen een onderwijzer meer, tot 130, tot
185 en dan vervolgens voor 50 leerlingen telkens
een onderwijzer meer. Voor U.L.O.-scholen geldt
dan de 26-schaal.

Gr.

G. M.

ZENDING EN EVANGELISATIE

De Zending op de Synode.

I.

Elke drie jaar is het een lust het Rapport te
lezen, dat de generale deputaten voor de zending
uitbrengen op de generale synode. Het rapport,
ditmaal aan de synode te Middelburg aangeboden,
verraadt duidelijk de bewijzen van de hand van Ds W.
Breukelaar. Welk een hoeveelheid van arbeid

ligt er achter dit rapport! De inhoud zegt het ons,
maar niet minder de vele aantekeningen, die ver-
wijzen naar „Copyboek” en „Envelope”.

Wanneer wij nu bedenken, dat Ds Breukelaar
niet alleen scriba, maar ook quaestor (of pen-
ningmeester) van de generale deputaten is, dan
worden wij ons bewust welk een werkkraft
deze grijze dienaar nog bezit. Onze kerken zijn
veel aan hem verplicht, temeer omdat hij dien
buitengewoon veel omvattenden arbeid belangeloos
verricht. We hebben in de Acta niet gelezen, dat
hierop opzettelijk op de synode de aandacht is
gevestigd; daarom doen wij het bij dezen. Moge
de Heere dezen zendingsman nog menig jaar voor
onze zending sparen, en hem bemoedigen en troos-
ten, daar hij in korten tijd smartelijke verliezen
leed: twee zonen in de volle kracht van het leven,
n.l. te Haarlem en op Java, en zijn bejaarde
zuster.

Het zendingsrapport bevat 37 hoofdstukken,
welke de meest verschillende onderwerpen be-
handelen. Beginnen wij met het laatste: de finan-
tiën, daar wij als vanzelf ons afvragen, hoe het
daar mee gaat in dezen crisistijd. In het ge-
noemde 37e hoofdstuk gaat het alleen over de
generale kas; echter worden wij in het rapport
zelf herhaaldelijk met financiën van anderen aard
in aanraking gebracht.

De generale kas krijgt haar inkomsten voor-
namelijk uit de opbrengst van het Zendingsblad,
in 1932 bijna f23000, van den Zendingskalender
welke in 1933 een bate gaf van even f3200, voorts
van de 10 pct. der inkomsten van alle zendende
kerken, en van giften en legaten. Dit wordt alles
met elkander een beduidende som, maar de uit-
gaven zijn ook vele, en deze waren zelfs in het
laatste jaar zóó hoog gelopen, dat er een tekort
was van ruim f18000. Toch hebben de deputaten
geen collecte aan de kerken behoeven te vragen,
omdat er nog reserve was; deze reserve was even-
wel met 1 Januari 1933 geslonken tot ruim f9500,
en de uitgaven zijn in klimmende lijn. Niet alleen
Wonosobo vraagt zijn vele duizenden, maar ook
Soemba heeft om hulp aangeklopt; en het zal de
vraag zijn of de kerken in de komende drie jaar
aan één of meerdere extra-collecten voor de gene-
rale kas zullen ontkomen.

Het noemen van de Soemba-zending brengt ons
in aanraking met de gevolgen van de crisis op het
zendingssterrein. De Indische regering heeft het
bezuinigingsmes reeds duchtig gehanteerd, en de
zending op Soemba is er door in moeilijkheid
gekomen. Men had aan de generale deputaten
gevraagd om voor rekening van de generale kas
te nemen: 1. de onderhoudskosten van de leerlin-
gen der Opleidingsschool, 2. de kosten van de
eigen schoolinspectie, waarvoor de regering geen
subsidie meer geeft, en 3. de kosten van den nor-
maal-leergang te Pajeti onder leiding van den heer
Mobach. Dit drieledig verzoek moest natuurlijk
op de synode komen, en deze heeft goedgevonden,
dat de deputaten, het in overweging nemende, de
kosten van de voldoening eraan nader zouden
onderzoeken, en dan een beslissing zouden nemen,
welke financieel uitvoerbaar zou blijken.

Ook op Java werkt de crisis. Het meest duide-
lijk komt dat uit in hetgeen de Keucheniuschool
ervaart. Gelijk men weet is de Keucheniuschool
een normaalschool; reeds zijn alle Christelijke
normaalscholen op Java op twee na opgeheven,
en ook de Keucheniuschool komt in het gedrang.

Immers zij leidt onderwijzers op voor de
z.g. standaard-scholen, maar de oprichting van
nieuwe scholen van dit type is zoo goed als stop-
gezet; bovendien heeft de regering bepaald, dat
onderwijzers gevormd aan de normaalschool, al-
leen in de 4de en 5de klas van de standaard-
scholen mogen staan, maar voor de laagste drie
klassen geen leerlingen van een normaalschool
mogen worden benoemd, doch alleen volksschool-
onderwijzers, die slechts het diploma van een
normaal-cursus bezitten en dan ook veel minder
salaris genieten. Alzoo zal er binnen korten tijd
voor onderscheidene jaren geen opleiding van
normaal-leerlingen meer noodig zijn.

Moet dan de Keucheniuschool worden gesloten?
Misschien dat het mogelijk zal zijn, dat zij zich
voortaan aan de opleiding van volksschoolonder-
wijzers zal wijden; misschien! De toekomst van de
Keucheniuschool is dus zeer onzeker.

Ook de kweekschool te Solo ligt onder de crisis-
maatregelen der regering, en het zendingsrapport
zegt, dat het staat te vreezen, dat ook deze school
weldra in ernstige financiële moeilijkheden zal
geraken.

Uit het genoemde blijkt, dat de crisis in Indië
met name de scholen, die van de zending uitgaan,
heeft getroffen. Van de hospitalen spreekt het
zendingsrapport niet, omdat van alle kerken te-
zamen geen hospitaaldienst verricht wordt, maar
alleen schooldienst. Zouden we willen weten, hoe
de crisis op den medischen dienst inwerkt, dan
kunnen wij alleen terecht bij de verslagen der
zendende kerken. Misschien geeft hoofdstuk zes
uit het zendingsrapport eenig licht over deze zaak,
want daarin lezen wij, dat de synode van 1930 had
toegestaan, dat Middelburg voor haar medischen
dienst zou gesteund worden met een subsidie uit
de generale kas van hoogstens f6000 per jaar, en
wel zoolang de kerk van Middelburg geen gouver-

nements-subsidie zou ontvangen. Nu, het is noodig gebleken, dat de f6000 werden uitbetaald. Er is dus geen subsidie afgekomen; en zal zij in de eerste jaren wel worden gegeven?

Al kan de regeering zoowel den schooldienst als den medischen dienst door het verminderen of zelfs intrekken van subsidies in groote moeilijkheden brengen, van den hoofddienst moet zij afblijven. Uit het kwade van de crisis kan God ook nog het goede doen voortkomen, dat de zending meer dan tevoren gelegenheid krijgt, om haar aandacht op den hoofddienst te concentreren.

Zoals steeds geschiedt, kwamen ook nu de deputaten der zending op de synode met allerlei financiële voorstellen, en de synode was hun telkens ter wille. Over de Soemba-zending spraken wij reeds. Overeenkomstig het advies der deputaten werd niet weer opnieuw f6000 per jaar beschikbaar gesteld voor een kerk op Java, die de zending onder de Chinezen op Java zou willen ter hand nemen; maar wel werd besloten om den arbeid onder de Chinezen en Indische scheepelingen in Nederland zoo noodig te steunen met hoogstens f1500 per jaar, en den arbeid onder de hier te lande studeerende Indonesiërs met f3000 per jaar. Voor het zendingsbureau is weer f2700 per jaar uitgetrokken; Middelburg zal voor haar medischen dienst voortaan hoogstens f5400 per jaar krijgen; Batavia voor haar zendingswerk in het belang der Maleische gemeente zoo noodig f500, Soerabaja voor haar zendingsarbeid te Makassar f3000, en Medan f2000 voor haar werk onder de Javanen op Sumatra. Voor de kosten van de Algemeene vergaderingen van Missionaire arbeiders op Java werd f200 uitgetrokken en voor die op Soemba f75. Om de zendingsstudie onder de studenten aan de Theologische School en aan de Vrije Universiteit te bevorderen werd voor elke School f60 toegestaan. De Zendingsstudieraad krijgt weer zijn f350. Het Zendingsconsulaat zal van onze kerken een evenredig deel der kosten ontvangen, wellicht weer ongeveer f3600. De zendingsbibliotheek op Java krijgt f150 en die op Soemba f100. Friesland zal voor haar zending te Wonosobo hoogstens f13000 ontvangen; de gereformeerde kerk te Djokja krijgt voor haar perswerk en lectuurverspreiding ten behoeve van Hollandsch-sprekenden in Indië f1500.

We eindigen deze opsomming; wij zien hieruit ten deele voor welke uitgaven de generale kas staat. Wel is het financieel beheer van de zendingsdeputaten niet de eenige arbeid, door hen te verrichten, maar het neemt toch een belangrijke plaats in, en wij zien uit deze cijfers tevens hoeveel onze kerken, behalve voor het werk op de eigen terreinen, willen opbrengen voor de komst van Gods Koninkrijk op Midden-Java als geheel genomen.

In een volgend artikel wenschen wij tenslotte nog op eenige andere besluiten der synode inzake de zending te wijzen.

J. D. W.

De Gerdes van het z.g. „H.V.“

In „Woord en Geest“ heeft Ds v. d. Brink het over wat ik in deze rubriek doorgaf over het boek, dat de pen van Dr Geelkerken weer eens vermocht op papier te brengen, gelijk thans ook weer eens die van Ds v. d. Brink: het boek van Willem Evers, die de Gereformeerde Kerken met leugen bekladt, en dat in den populaireren, en dus „gevaarlijken“ vorm van een roman. Ds v. d. Brink heeft ontdekt, dat ik enkele regeltjes weglief (niet midden in, maar) na een door mij hier doorgegeven citaat, en omdat die regeltjes iets goeds zeiden over de litteraire waarde van den roman, meent hij weer, dat ik alleen het kwade, niet het goede doorgeef.

Men verbaast zich erover, dat intusschen deze knippen nu niet precies weer alles wegnijpt van wat ik ten nadeele van het boek, zeer ruim en breed, aanhaalde.

Overigens weet Ds v. d. B. precies de reden. Over de litteraire waarde van het boek spreek ik niet; die kan mij geen zier schelen in Persschouw; Dr Tazelaar heeft daar voldoende van gezegd. Mij interesseert slechts dit, dat met dit boek reclame gemaakt wordt door de z.g. H.V.-pers (Dr Geelkerken, Ds v. d. Brink komen weer eens los, zei ik al), en dat die pers dat natuurlijk niet doet om litteraire waarden, of zoo (die kunnen in casu dezen heeren even min een zierschelen), maar omdat het kerkelijk conflict er weer eens door opge-rakeld wordt.

En daarom knip ik ALLEEN die gedeelten, waarin het over de vraag gaat, of in de beschrijving van het kerkelijk conflict de schrijver blijkt te KENNEN, wat hij beschrijft.

En als ik dan eerlijk doorgeef, wat ik ten aanzien van DAT vraagstuk vind, dan kan ik het heusch niet helpen, dat verstandige lezers concluderen moeten, dat de heeren Geelkerken en v. d. Brink wel wat in loopen voor dit boek, maar dat dit uit een oogpunt van weten-

schappelijke objectiviteit en vromen levensernst precies even weinig waard is, als toen zij indertijd zich in vergaderingen de handen lieten vullen met de scripturen van Ds Jaspers, met diens „conscientiekreet“.

Nu weet Ds v. d. B. precies, wat ik met mijn citeeren bedoel.

En als hij zoo droevig is om een paar niet geplaatste regeltjes, laat hij mijn woorden in hun geheel dan eens overnemen..... als hij nu toch eenmaal een begin maakt.....

De „Herberg“ van Lukas II.

Via Dr C. Bouma (Geref. Kerkbl. Den Haag) citeer ik wat Dr van Katwijk heeft geschreven in „De Zondagschool“. Ik ontvang dat blad niet voor deze rubriek; anders zou ik waarschijnlijk reeds eerder hebben geciteerd, mede in verband met een correspondentie van één onzer lezers. Dr v. K. zegt:

Meermalen is beweerd, dat deze „herberg“ geweest zou zijn: de karavanseraj, het logement, openbare gelegenheid om te vertoeven. Zulk een karavanseraj is zeer eenvoudig: een door een muur omgeven ruimte. Aan de achterzijde daarvan is tegen den muur een soort afdak, of (mooier:) een zuilengalerij aangebracht, waaronder de menschen zich kunnen ophouden. De dieren bevinden zich in het midden, op de groote door de muren ingesloten ruimte. In zulk een karavanseraj zou dan de Heiland geboren zijn....?

Het is heel onwaarschijnlijk. Zulk een plaats, waar kooplieden heen en weer liepen; waar kameelen afgeladen en opnieuw belast werden: de plaats, waar Jezus geboren zou zijn? Heel onwaarschijnlijk is het, aan zeer gerechtvaardigden twijfel onderhevig, of Bethlehem een klein plaatsje, en dan nog vlak bij een groote stad, Jeruzalem, zelfs wel zulk een gebouw gehad heeft! Maar het woord, dat Lukas in het Grieksch voor „herberg“ heeft gebruikt, wijst op iets anders. Het betekent „herberg“ in den goeden, ouden zin des woords: plaats, waar men zijn intrek neemt; bij familie of vrienden, bij wie men logeert. Lukas gebruikt in 22:11 hetzelfde woord, en daar wordt ermee aangewezen de zaal waar Jezus met Zijn discipelen het Pascha heeft gevierd.

Jozef zal gedacht hebben, bij bloedverwanten te kunnen logeeren; maar in Bethlehem gekomen, bemerkte hij, dat dat niet ging. De familie kon, om wat reden dan ook, Jozef en Maria niet in hun huisjes opnemen. Daarom heeft Jozef toen omgezien naar een andere tijdelijke verblijfplaats. Welke is die geweest? Het is geweest: een huis (Matth. 2:11). Nu is wel meer lewerd, dat Jozef en Maria van woonplaats zouden zijn veranderd, maar dit wordt niet gezegd, en men neemt het aan, om de meening te verdedigen, dat Jezus in een stal geboren zou zijn want de „kribbe“ zou naar een stal wijzen. Is dat zoo? Het behoort heusch zoo niet te zijn. Als men bedenkt, hoe de Palestijnsche huisjes op het platte land zijn, dan kan men aan de woorden van de H. Schrift recht laten wedervaren, zonder tot allerlei veronderstellingen zijn toe vlucht te nemen. Een huisje ten plattelande is in Palestina maar klein. Het bevat één vertrek. Dit vertrek bestaat uit twee gedeelten, een lager en een hoger gelegen gedeelte. Deze zijn niet door een muur gescheiden; het is één vertrek. In het lagere deel bevindt zich het vee. Op het hooger gelegen deel vertoeven de menschen. Houdt men dit in het oog, dan vervalt heel de „stal“-voorstelling. De plaats, waar Jozef en Maria intrek namen, is geweest een woongelegenheid, waar mensch en dier intrek namen.

Dr Bouma voegt hier zijnerzijds aan toe:

De opmerking van Dr Van Katwijk over de z.g. herberg neem ik over. Wat zijn kritiek betreft op de voorstelling, dat de Heere geboren zou zijn in de stal van de dorpskerk, de z.g. karavanseraj — daarmee ben ik het geheel eens.

De Heere Jezus is geboren in een kamer van een gewoon huis, waarschijnlijk in wat wij zouden noemen de logeerkamer; waarbij men dan niet mag denken aan een groot vertrek, maar aan een klein opkamtje, zooals de Sunamietische indertijd heeft laten maken voor Eliza, 2 Kon. 4:10. Daar kon de gast worden geherbergd; vandaar het woord herberg in Luc. 2. Maar met een dorpskerk had het niets te maken.

En de Heere is gelegd in een voederkrib, omdat voor Hem anders in dat kleine logeervertrek geen plaats meer was.

Daarmee vervallen dus alle stichtelijke gedachten, zoo vaak gelanceerd naar aanleiding van Luc. 2:7: geen plaats voor Jezus in het publieke leven, enzoo-voort!

Of in het bedoelde huis de logeerkamer was in een grot, zooals de traditie heeft gemeend, en ook Dr van Katwijk althans mogelijk acht, waag ik niet te veronderstellen. De Evangelist geeft geen enkele aanduiding, die er op wijst. Matth. 2:11 wijst veel meer in andere richting. En de traditie te dezen opzichte heeft weinig waarde.

Tot zoover Dr Bouma.

Intusschen blijken de geleerden het nog niet eens. Ds de Bondt merkt op in „Leidsche Kerkbode“:

Men kan heel deze beschouwing van Dr van Katwijk waardeeren, zonder nog met zijn conclusie in te stemmen. Zoo vaak ik over Luc. 2 gepreek heb, heb ik dezelfde beschouwing naar voren gebracht. Ze is te vinden in James Neil Palestina en de Bijbel. Alleen maar.... de conclusie is een ietwat andere voor mij.

We moeten natuurlijk niet denken aan een Hollandschen stal. Maar dat geldt niet alleen voor het begrip „stal“. Dat geldt evenzeer voor „akker“, voor „eetgewoonten“ etc. etc.

Dat we dus eens informeerden, hoe zoo'n Palestijnsche stal er uitzag, is heel goed. Resultaat: deel van het huis. Maar dan toch deel, dat niet voor de menschen maar voor de dieren bestemd is. In het boek

van James Neil komen op de illustraties inderdaad de dieren voor.

Hoe noemen wij nu in 't Hollandsch een plaats, die niet bestemd is voor de menschen, maar voor de dieren?

Als Dr Bouma dan ook in het Haagsche Kerkblad de heele stalvoorstelling wil omtoveren in een logeerkameridee, dan heb ik daartegen bezwaren.

Even verder (over Lucas 2):

Ik lees daar, dat voor henlieden geen plaats was in de herberg (d.i. 't woonvertrek). Er was juist geen plaats meer in het opkamtje. Er waren blijkbaar al andere gasten voor het logeerkamtje en toen trokken Jozef en Maria naar dat lager gedeelte, dat eigenlijk alleen voor de dieren bestemd was.

Waarom zullen we dat niet stal noemen?

Ik ben er sterk voor om verouderde en niet meer te verantwoorden begrippen en ideeën op te ruimen, maar hardnekkig houd ik vast aan het Palestijnsche stalbegrip, omdat ik dat in Luc. 2 lees. Dit sluit in, dat ik met Dr Bouma een afkeer heb van al dat aandoenlijke, wat men er bij fantaseert.

Maria en Jozef.

Dr Bouma merkt nog op in hetzelfde artikel:

Jozef ging met Maria, zijn ondertrouwde vrouw. Waarom nam Jozef Maria mee?

Ook hier heeft de traditioneele opvatting haar antwoord reeds gereed: omdat ze beiden in Bethlehem moesten beschreven worden!

Dat schijnt Lucas ook te zeggen, als men het verhaal oppervlakkig leest: „En Jozef ging ook op, van Galilea uit de stad Nazareth, naar Judea tot de stad Davids, die Bethlehem genaamd wordt (omdat hij uit het huis en geslacht van David was) om beschreven te worden met Maria....“

Zeker, dat kan men zoo lezen: om beschreven te worden met Maria.

Maar alleen als men erg oppervlakkig leest, en zonder kennis van zaken. Waarom Jozef naar Bethlehem ging, staat er: omdat hij uit het huis en geslacht van David was. Van Maria staat dat er niet bij. Voor Maria gold dat dus niet!

Trouwens, Maria als wettelijk reeds getrouwe vrouw behoefde in het geheel niet persoonlijk te gaan naar haar eigen stad om daar te worden beschreven. De Romeinsche overheid vorderde het alleen van den man, het hoofd van het gezin.

Maria was wel uit het huis van David afkomstig, maar blijkbaar verder wet in graad dan Jozef, zoodat zij niet naar Bethlehem behoefde te gaan voor de beschrijving. Zij had rustig in Nazareth kunnen blijven.

Wat Lucas dus schrijft: „met Maria zijn ondertrouwde vrouw....“ moet dan ook niet worden verbonden met de woorden: „om beschreven te worden“, alsof Lucas bedoelde, dat Jozef en Maria beide in Bethlehem moesten worden beschreven; maar die woorden: „met Maria....“ moeten worden verbonden met de woorden: „en Jozef ging ook op....“ met Maria.... om (n.l. wat Jozef, alleen Jozef, betreft) te worden beschreven, omdat hij uit het huis en geslacht van David was.“

Maria ging niet mee, om daar te worden beschreven. Ze ging mee, zonder dat de Romeinsche overheid er haar toe dwong. Ze ging mee, omdat ze natuurlijk samen wilden wachten de geboorte van Maria's kind. En, Goddelijke aandrifving daarin, opdat vervuld zou worden de profetie van Micha, dat de Verlosser uit Bethlehem komen zou.

„Als zij daar waren“.

Ook dit citaat van Dr Bouma geven we nog door:

„En als ze daar waren, werden de dagen vervuld, dat zij baren zouden“.

De eenmaal gekte voorstelling wekt den indruk, dat het zoo ging: eindelijk komen Jozef en Maria in Bethlehem aan. Nergens plaats; alles propvol; maar gelukkig vinden ze nog onderdak, en.... in denzelfden nacht wordt daar, in den stal de Heiland der wereld geboren.

Ook deze gedachte is onjuist, alsof de geboorte in den nacht na de aankomst kwam. Het is onwaarschijnlijk te achten, dat, ware het zoo, Maria dan nog mee zou zijn gegaan; eventueel, dat ze zoolang zouden hebben getalmd met naar Bethlehem te reizen.

En het staat er ook niet! Zoo schrijft Lucas het niet! Niet: toen ze daar kwamen, maar: toen ze daar waren.

De reis is volbracht. Jozef en Maria komen daar aan, vermoedelijk bij familie of kennissen van Jozef, die uit Bethlehem voor misschien enkele maanden verhuud was naar Nazareth, vgl. vs. 39. Misschien had Jozef daar nog onroerende goederen in Bethlehem.

De voor en door Jozef te verrichten formaliteiten in verband met de beschrijving zijn afgelopen.

Maar dan gaan ze nog niet terstond weer op reis. Ze leven nog niet in den modernen tijd, die dergelijke kleinigheden met een dagretourtje af zou hebben gedaan.

Ze hebben nog den tijd, om allerlei bezoeken af te leggen; om oude kennis te vernieuwen of nieuwe handen aan te knopen. En: ze hebben besloten, daar de geboorte van Maria's kind af te wachten.

Zoo blijven ze daar in Bethlehem eenigen tijd; wat zal zeggen of het vele of weinige weken zijn geweest.

En: gedurende hun verblijf aldaar, was de tijd vervuld. Dat staat er.

Ter overweging zij dit alles — deze drie bijzonderheden — aanbevolen.

Ter overweging.

Want zekerheid zullen we m.i. niet zoo gemakkelijk krijgen in dezen.

Dat is ook niet noodig.

Het gaat er alleen om, opvattingen weg te nemen, die evenmin „zekerheid“ hadden, en toch telkens weer op-aangevochten terugkeeren.

We citeer (man) inzal licht zijn b

Hier e opmerkin onwaarh een bos tussechen aanbiedin buitensta als er één wel eenig ruker in mijn opm

Even lat

Wann voorgang sarcasme dat een p critiek v eerder g-aangetro harde wa opmerkin vraag, w zonden v bestraft

Nu ik toe ik uit een i terdammer

In de stra „de niet wolk Van sym af te ma

wordt me dat er oo is, door zouden r ernstige ontnem het rech

En Pr in „De l thans ov schrijft, zoek en voor een gezondig

„De Rot volgende c

In Am 343 god; later 5 aantal 1/3 der aldaar, c ratie va wereld“; Haar zie daalde i 160.319 dat der

In Ro loozen 2 Den Ha laatste t toegekeet hier voor is gewot terug lie

Hebbe veer kur in leden conclusi „dat de godsdien of geble cijfers n de Luth zindte“; Kerk is bevolkin trent de aantal le is om e

In hetze Gebrel worden brand“; L. Snel dezen a laat, we predikar schrever den des en dit g van den commun daartege

Modern tucht“ d verontw kelijk, 3 over tw spreekt, in de k

Het e de Onke ten, wie toename bij de l on-princ